

Economisch beleid na COVID

Erik Schokkaert, Departement Economie, KU Leuven

Inleiding

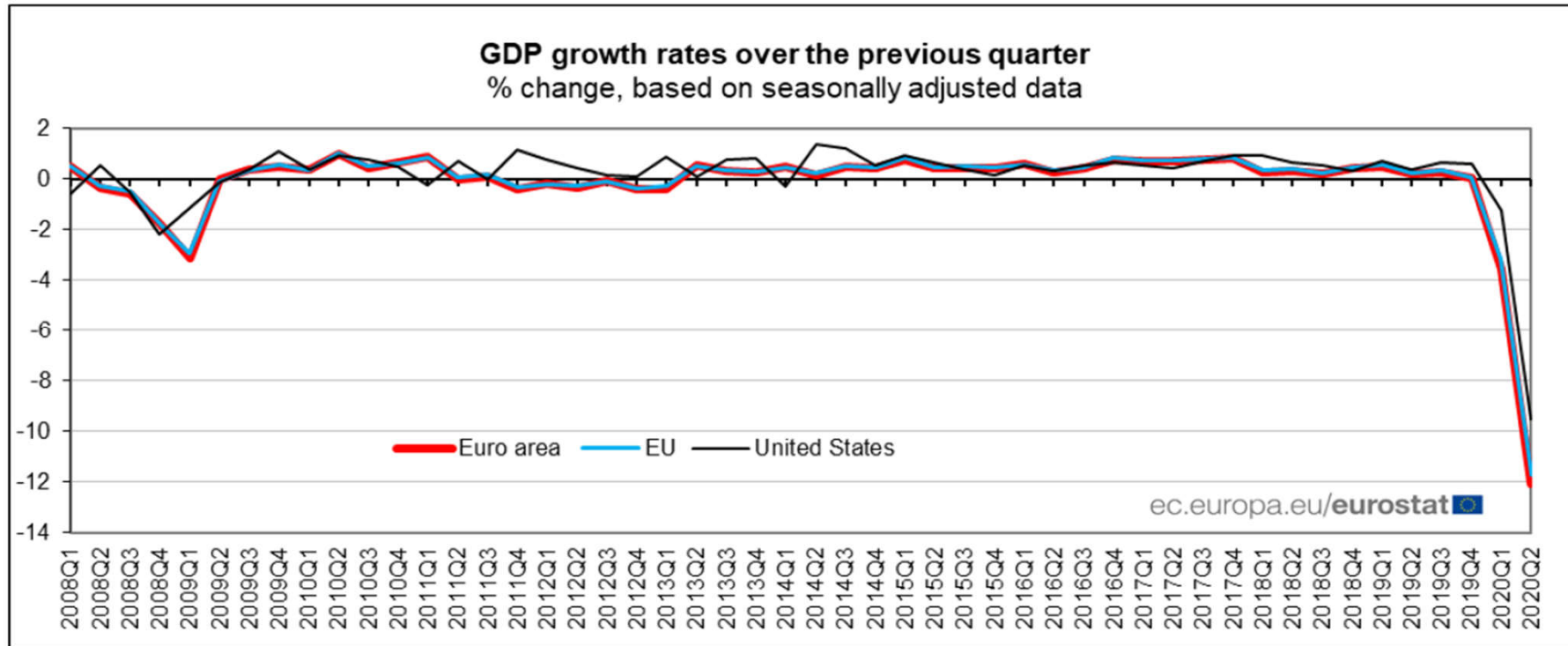
- De covid-crisis heeft onze samenleving grondig doorheen geschud.
- Ik denk niet dat de covid-crisis alle sociale relaties en instituties gaat wijzigen. Ze heeft wel problemen aangetoond – en misschien mogelijkheden gecreëerd.
- De vragen rond de rol van de overheid blijven grotendeels onveranderd.
- Ik zal mij vooral (maar niet uitsluitend) richten op de solidariteitsmechanismen in de samenleving.

Structuur

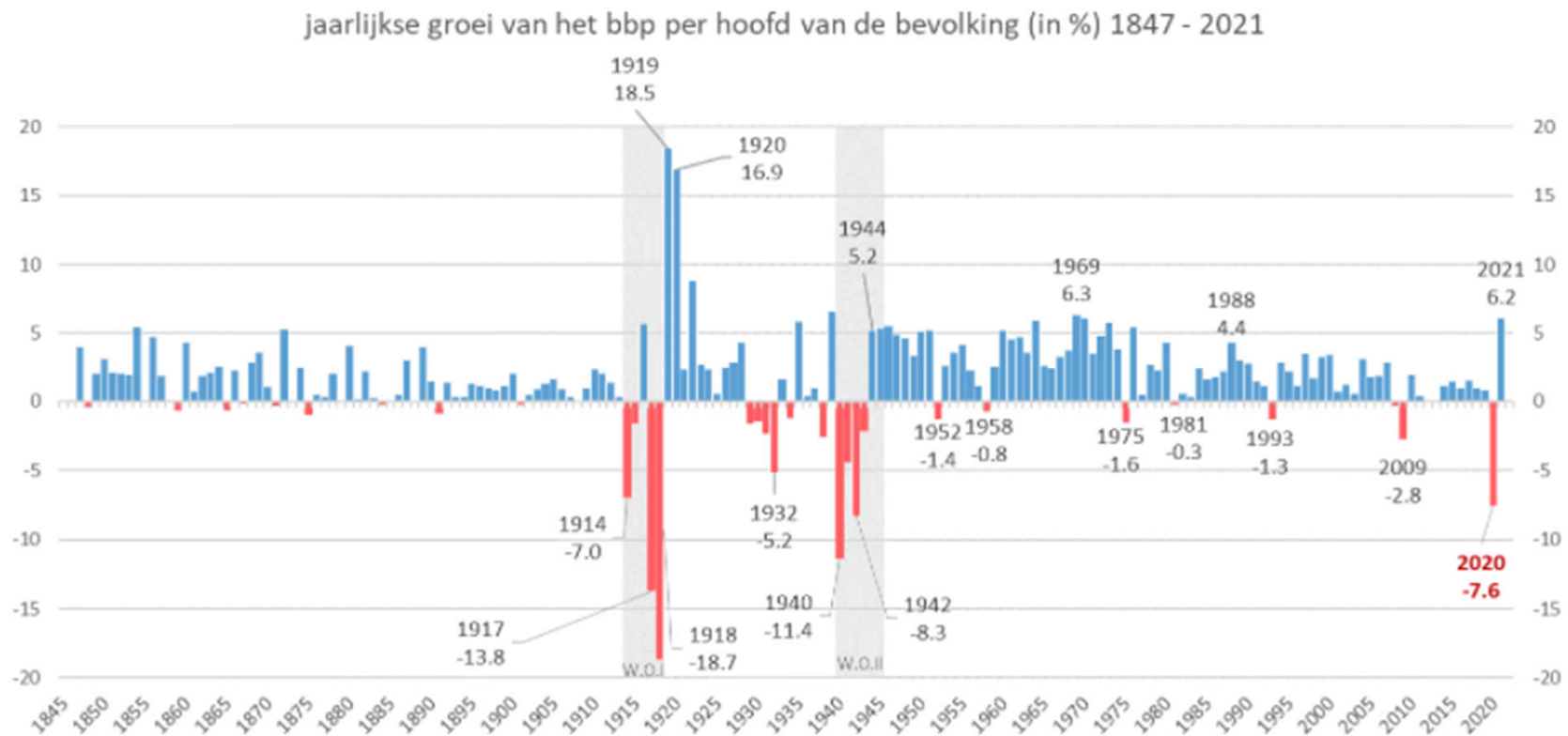
1. Een perspectief op de covid-crisis
2. Zoeken naar synergieën
3. Een economie die bestand is tegen schokken
4. Pensioenen, een gemakkelijk probleem
5. Uitgaven in de gezondheidszorg
6. De uitdaging van de zorg en de welzijnssector
7. Er is meer dan consumptie en gezondheid

Een perspectief op de covid-crisis

Een zéér grote schok, ...

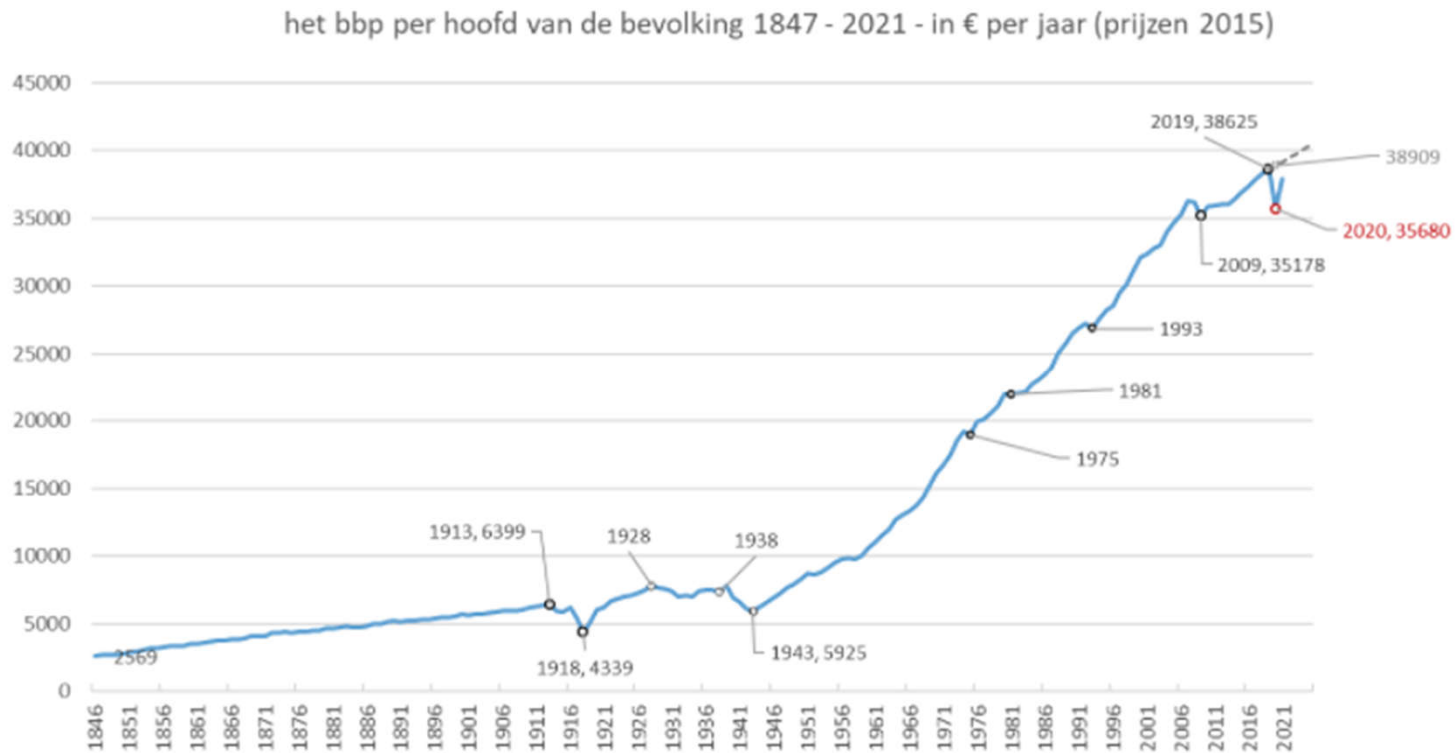

...ook in een lange-termijnperspectief

Bron: André Decoster

Maar we zijn wel zeer rijk!

Bron: André Decoster

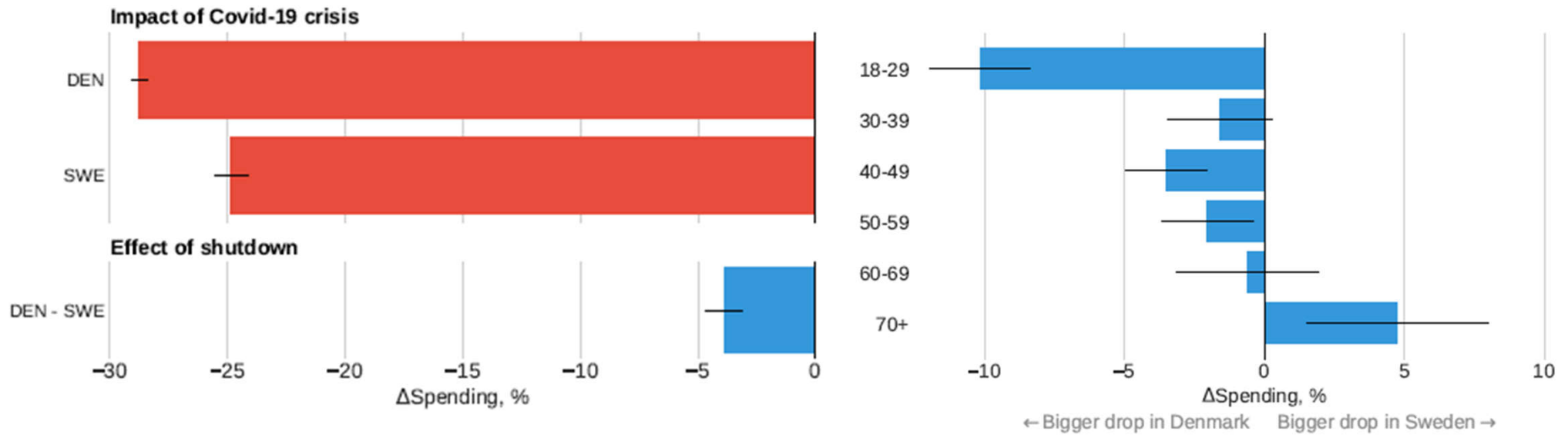
Essentieel: de kosten van de lockdown

- Deze kosten zijn NIET de kosten van het restrictief beleid, maar de gevolgen van de combinatie van de pandemie en het beleid.
- De correcte counterfactual: hoe zou de economie geëvolueerd zijn indien er geen restrictief beleid gevoerd was?
 - mensen zijn bang voor besmetting en zouden ook spontaan hun contacten verminderd hebben.
 - sterke toename van aantal besmette en zieke mensen zou directe effecten gehad hebben op de productiviteit.
 - wat zijn de maatschappelijke gevolgen (bv. op het psychisch welbevinden) van >100.000 covid-doden?
- In principe is het zelfs mogelijk dat de lockdown een positief effect heeft gehad. Dat is een empirische vraag.

Growth rates of GDP in volume
(based on seasonally adjusted* data)

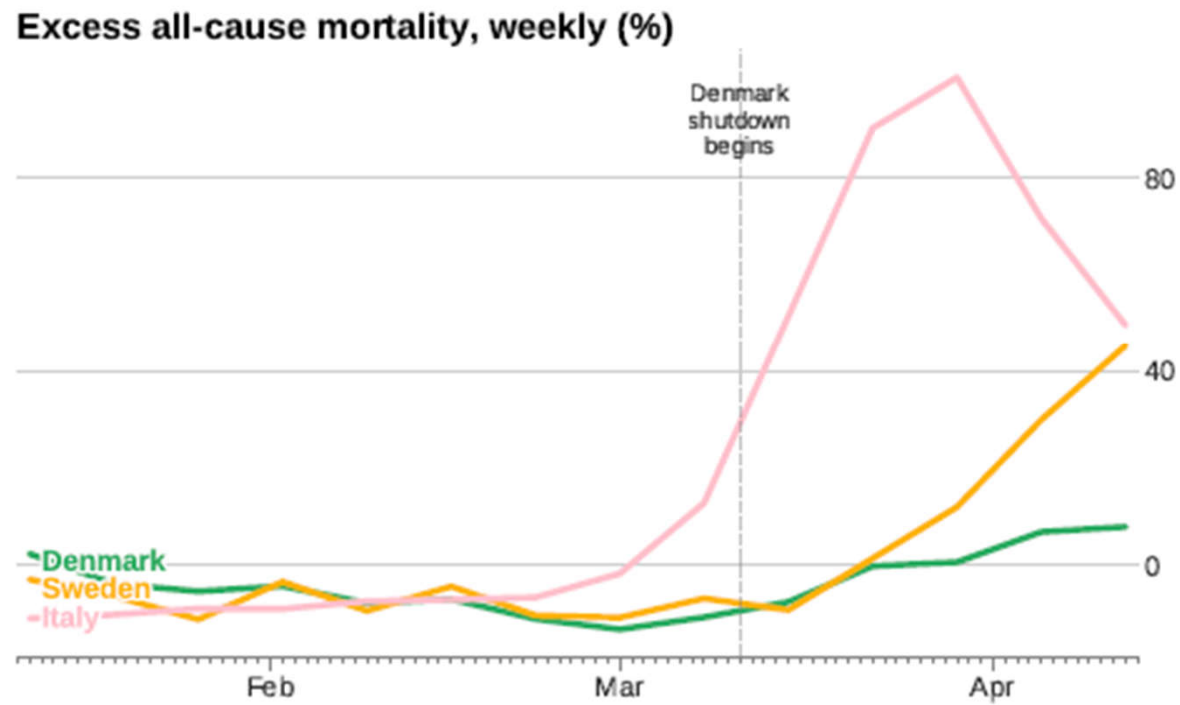
	Percentage change compared with the previous quarter				Percentage change compared with the same quarter of the previous year			
	2019Q3	2019Q4	2020Q1	2020Q2	2019Q3	2019Q4	2020Q1	2020Q2
Euro area	0.3	0.0	-3.6	-12.1				
EU	0.3	0.1	-3.2	-11.7				
Belgium	0.4	0.5	-3.5	-12.2	1.6	1.3	-2.4	-14.5
Bulgaria	0.7	0.8	0.3	-9.8	3.2	3.1	2.4	-8.2
Czechia	0.5	0.4	-3.4	-8.4	2.3	2.0	-2.0	-10.7
Denmark	0.2	0.0	-2.0	-7.4	0.2	0.6	-2.0	-7.4
Germany	0.3	0.0	-2.0	-10.1	0.9	0.9	-1.5	-11.9
Estonia	1.2	0.9	-3.7	:	4.5	4.0	-0.8	:
Ireland	1.3	0.4	1.2	:	5.9	6.1	5.3	:
Greece	0.4	-0.7	-1.6	:	2.3	1.0	-0.9	:
Spain	0.4	0.4	-5.2	-18.5	1.9	1.8	-4.1	-22.1
France	0.2	-0.2	-5.9	-13.8	1.6	0.8	-5.7	-19.0
Croatia	0.6	0.4	-1.2	:	0.5	0.5	-1.5	-8.6
Italy	0.0	-0.2	-5.4	-12.4	0.2	0.0	0.1	-8.6
Cyprus	0.0	1.0	-1.3	-11.6	3.2	3.2	0.8	-11.9
Latvia	0.6	0.1	-2.9	-7.5	1.8	1.0	-1.5	-9.6
Lithuania	0.8	1.1	-0.3	-5.1	3.8	3.9	2.4	-3.7
Luxembourg	0.4	0.4	-2.9	:	3.0	3.0	-0.2	:
Hungary	0.9	0.7	-0.4	-14.5	4.7	4.4	2.0	-13.5
Malta	1.6	1.1	2.3	:	3.9	4.6	0.7	:
Netherlands**	0.3	0.5	-1.5	-8.5	1.6	1.6	-0.3	-9.0
Austria	-0.2	-0.2	-2.4	-10.7	1.4	0.4	-2.8	-13.3
Poland	1.2	0.2	-0.4	-8.9	4.1	3.5	1.7	-7.9
Portugal	0.3	0.7	-3.8	-13.9	1.9	2.2	-2.3	-16.3
Romania	0.5	1.2	0.3	-12.3	3.3	3.9	2.7	-10.5
Slovenia	0.8	0.4	-4.5	:	2.1	1.7	-3.4	:
Slovakia***	0.4	0.6	-5.2	-8.3	1.9	2.0	-3.8	-12.1
Finland	0.3	-0.3	-1.9	-3.2	1.6	0.9	-1.1	-5.2
Sweden	0.2	0.0	0.1	-8.6	1.7	0.5	0.4	-8.3
Other countries								
United Kingdom	0.5	0.0	-2.2	-20.4	1.3	1.1	-1.7	-21.7

Effecten op binnenlandse consumptie

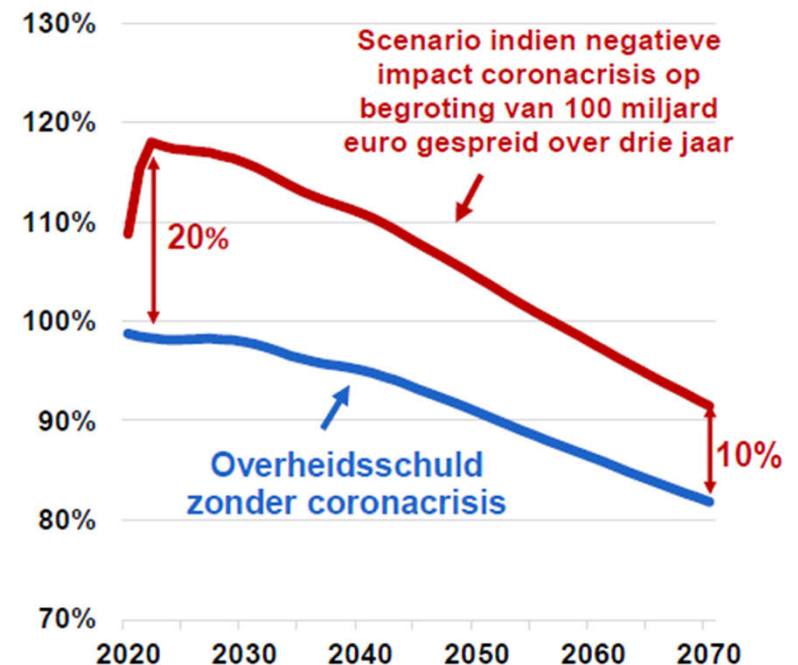
Bron: Andersen et al., 2020

Sterftecijfers in Denemarken en Zweden

Effecten op de overheidsschuld

- Schattingen lopen uit elkaar en wijzigen ook voortdurend, maar in elk geval: substantieel!
- Belangrijk: een tijdelijke schok!
- In een periode zonder deflatie, en met de rentevoet < groeivoet, zal die tijdelijke verhoging wegsmelten doorheen de tijd.

Bron: Baert et al., GEI 1, 2020

Steunmaatregelen zijn niet alleen sociaal, maar ook economisch wenselijk

- Het schrikbeeld van de overheidsschuld mag er niet toe leiden dat de steunmaatregelen te snel worden afgebouwd:
 1. Om sociale redenen: zwakke groepen werden door de crisis zwaar getroffen.
 2. Om economische redenen: het productiepotentieel van de economie moet zoveel mogelijk intact blijven.
 - Dat is het beste beleid als we de toekomstige overheidsschuld onder controle willen houden

Dit betekent NIET dat er geen probleem is met de overheidsschuld!

- De structurele problemen (bv. de groei van de last van de pensioenen) verdwijnen niet door de covid-crisis.

Tabel 1 Evolutie van de sociale uitgaven en van de budgettaire kosten van de vergrijzing op lange termijn volgens het SCvV-referentiescenario van juli 2020
In procent van het bbp en in procentpunt van het bbp

Componenten van de budgettaire kosten van de vergrijzing	Referentiescenario van juli 2020						
	2019	2025	2040	2070	2019-2040	2040-2070	2019-2070
	In procent van het bbp				In procentpunt van het bbp		
Pensioenen ^a	10,6	12,0	13,5	13,3	2,9	-0,3	2,6
Gezondheidszorg ^b	7,9	8,8	10,0	10,4	2,2	0,4	2,6
Arbeidsongeschiktheid ^c	2,0	2,5	2,3	2,0	0,3	-0,3	0,0
Werkloosheid ^d	1,3	1,2	1,0	0,9	-0,3	-0,1	-0,4
Kinderbijslag	1,5	1,5	1,3	1,0	-0,2	-0,2	-0,4
Overige sociale uitgaven ^e	1,5	1,7	1,7	1,5	0,1	-0,2	-0,1
Totaal	24,8	27,6	29,8	29,1	5,0	-0,7	4,3

Ondersteunend beleid moet verstandig zijn

- Vele voorstellen die nu circuleren hebben blijvende budgettaire implicaties.
- Op lange termijn moet er gezocht worden naar een coherente en transparante financiering van de sociale zekerheid.
- De maatregelen die genomen worden om economie te ondersteunen moeten gericht zijn op de doelstellingen (zwakste groepen in de samenleving ondersteunen, productiepotentieel versterken) en zijn bij voorkeur geen blijvende ingrepen.
 - voorbeeld van een “slechte” maatregel: BTW-verlagingen.
 - voorbeeld van een goede maatregel: éénmalige solidariteits”belasting”
- Belangrijk: overheidsinvesteringen!

Zoeken naar synergieën

Grote uitdagingen voor de toekomst

- Uitdaging 1. Zal de stijging van de productiviteit verder gezet worden? Onzeker, maar pessimisme in het verleden is steeds misplaatst gebleken op langere termijn.
- Uitdaging 2. Milieu (biodiversiteit) en global warming. Beleid zal leiden tot minder snelle groei van de materiële consumptie.
- Uitdaging 3. Migratiedruk gaat ongetwijfeld toenemen.
- Die uitdagingen zijn niet verdwenen door de covid-crisis!

Synergieën

- Er zijn vele synergieën tussen het covid-beleid en deze andere structureel belangrijke domeinen.
- Voorbeelden:
 - overheidsinvesteringen hebben positief effect op productiviteit.
 - sociale woningbouw met klemtoon op energie-efficiëntie.
 - investeringen in fietspaden.
 - gerichte stimulering van onderzoek in nieuwe technologieën.
 - uitbouw circulaire economie (ook om onze afhankelijkheid van grondstoffen te verminderen).
 - investeren in schoolgebouwen: energie-efficiënt en met aandacht voor ventilatie.
 - werken aan sociaal verantwoorde digitalisering.

Waarden en feiten

- Er is op dit moment een opbod van beschrijvingen van de wenselijke “post-covid” maatschappij en vaak wordt gesuggereerd dat dit leidt tot “objectieve” beleidskeuzes.
- Dit is flauwe kul. Beleidskeuzes hebben steeds een ideologische component en discussie over een “goede maatschappij” is nu niet plots verdwenen.
 - defederalisering of herfederalisering.
 - ruimtelijke verdichting of ieder zijn eigen tuin.
 - meer of minder Europa.
 - meer of minder openbaar vervoer.

Een economie die bestand is tegen schokken

Hoe maken we onze maatschappij “pandemiebestendig”?

1. Governance structuur en strategische stocks
2. Mogelijkheid tot gestuurde gedragswijziging
3. Flexibiliteit
 - de economie moet in staat zijn om flexibel op schokken te reageren.
 - vereist wijzigingen in de arbeidsmarkt en in de interne organisatie van de ondernemingen
4. Een uitgebouwd systeem van solidariteit

Transities zijn niet pijnloos

- Grote transities vereisen diepe verschuivingen in ons (in)activiteitspatroon.
- Verschuivingen die op lange termijn (30 jaar) gunstig (of noodzakelijk) zijn maken op korte termijn slachtoffers.
- Meestal worden de grootste slachtoffers gevonden in de zwakkere groepen van onze samenleving. De covid-crisis illustreert dit nog eens duidelijk.
- **Belangrijk: een sterke sociale zekerheid is een verzekering tegen risico's en maakt meer flexibiliteit op een sociaal verantwoorde wijze mogelijk.**

Arbeidsmarkt

Pensioenen: een gemakkelijk probleem,...

... als we bereid zijn om wijzigingen te aanvaarden die zich opdringen

Lessen uit de covid crisis?

- De gepensioneerden waren/zijn volledig beschermd tegen inkomensverlies.
- De breuklijn tussen jongeren en ouderen is aangescherpt:
 - jongeren dragen het grootste deel van de economische last, maar zijn minder vatbaar voor covid.
 - ouderen zijn meer vatbaar voor covid en hebben amper een economische last te dragen gehad.
- Nuancering: de gebeurtenissen in de WZC hebben gewezen op de structureel zeer zwakke positie van de meest kwetsbare ouderen.

Pensioenen: zelfbedruipend?

- Uitdaging voor het pensioensysteem: herstel het vertrouwen van de jongeren, want zonder dat vertrouwen kan een repartitiestelsel niet overleven.
- Automatische aanpassingen zouden in de pensioenwetgeving moeten ingeschreven worden.
- Voorstel (in lijn met de voorstellen van de Commissie Pensioenhervorming): het pensioensysteem zou zichzelf moeten kunnen financieren
 - noodzakelijk om budgetaire ruimte te laten voor andere overheidsuitgaven die in de toekomst zeker aan belang zullen winnen (onderwijs, klimaatbeleid, justitie,...)
 - mogelijke uitzondering: de pensioenen van de babyboom-generatie (tot ongeveer 2040).

Toename levensverwachting en andere demografische factoren

Tabel 4F: Verandering in de budgettaire kost van de vergrijzing in het referentiescenario: decompositie in de verandering verklaard door de toename in de levensverwachting en de verandering verklaard door andere demografische factoren

	Referentiescenario	Kost van de vergrijzing (toename als % van het BBP)			Verklaard door de toename in de levensverwachting			Verklaard door andere demografische factoren		
		A	B	C	D	E	F	G	H	I
		2018-2040	2040-2060	2018-2060	2018-2040	2040-2060	2018-2060	2018-2040	2040-2060	2018-2060
1	Pensioenen	3,7	0	3,7	1	1,1	2,1	2,7	-1,1	1,6
1a	(private sector)	(2,6)	(-0,2)	(2,4)	(0,6)	(0,8)	(1,5)	(2,0)	(-0,9)	(1,1)
1b	(publieke sector)	(1,1)	(0,2)	(1,3)	(0,4)	(0,3)	(0,7)	(0,7)	(-0,2)	(0,5)
2	Gezondheidszorg	1,5	0,9	2,4	0,5	0,8	1,3	1	0,1	1,1
3	Overige sociale uitgaven	-1,1	-0,4	-1,5	0	0	0	-1,1	-0,4	-1,5
4 = 1a + 3	Totaal privé	1,5	-0,6	0,9	0,6	0,8	1,5	0,9	-1,3	-0,4
5 = 4 + 1b	Totaal zonder gezondheidszorg	2,6	-0,4	2,2	1	1,1	2,1	1,6	-1,5	0,1
6 = 5 + 2	Totaal	4,1	0,5	4,6	1,5	1,9	3,4	2,6	-1,4	1,2

Bron: Federaal Planbureau, RAPPORT_CP_DEMO_10647, Een verdeling van de budgettaire kosten van de vergrijzing tussen de kosten verbonden aan de verlenging van de levensverwachting en de kosten verbonden aan andere demografische factoren (bewerking door de Commissie Pensioenhervorming 2020-2040)

Eerste element: langer werken

- Een modern pensioensysteem moet flexibele uitredingsmogelijkheden creëren.
- Kenmerken:
 - variabele pensioenleeftijd, maar voor iedereen gelijke referentieloopbaan (ook vorm van compensatie voor verschillen in levensduur en in arbeidsomstandigheden).
 - bonus-malussysteem rond het referentiemoment van uittreden.
 - referentieloopbaan aangepast aan de stijging van de levensverwachting.

Tweede element: welke solidariteit tussen jongeren en ouderen?

Vaste verhouding tussen niveau pensioenen en netto-inkomen van de actieven:

- op het *moment van pensionering*. Dit is de enige échte zekerheid die aan de jongeren kan gegeven worden. Geen loterij, maar een verzekering.
- tijdens *pensionering* worden pensioenen ook aangepast aan de evolutie van de welvaart.
- bij *noodzakelijke aanpassingen*. Niet eenzijdig ofwel pensioenen verlagen, ofwel bijdragen verhogen, maar op een evenwichtige wijze zowel de gepensioneerden als de actieven laten bijdragen (of laten genieten van de welvaartsstijging).

- Een pensioenbedrag in geldtermen vastleggen:
 - is ongeloofwaardig. Niemand weet hoe de toekomst er in 30 jaar zal uitzien. Een vast bedrag kan relatief laag zijn (en dan sociaal onaanvaardbaar) of relatief hoog (en dan zeer onzeker).
 - is onrechtvaardig. In een solidaire samenleving delen jongeren en ouderen de vruchten van de vooruitgang, en ook de lasten van een mogelijke crisis (of van structurele verschuivingen).
- De covid-crisis heeft deze uitdaging zeer scherp gesteld.

Besluit voor pensioenen

- Binnen het repartitiesysteem is een nieuw lange-termijncontract met duidelijke “afspraken” noodzakelijk om jongeren de zekerheid te geven dat ze een behoorlijk pensioen zullen krijgen.
- Grote nood aan een samenhangende lange-termijnvisie.

Uitgaven in de gezondheidszorg,...

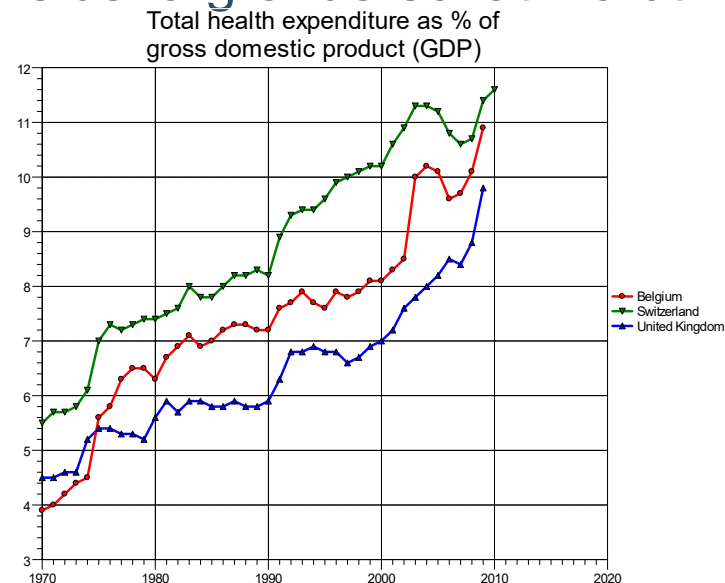
... een ernstige uitdaging voor de solidariteit, maar dan niet enkel tussen ouderen en jongeren

Lessen uit de covid-crisis

- Het sociale en economische belang van een universeel en verplicht systeem van ziekteverzekering kan niet overschat worden.
- Om adequaat op crisissen te reageren, moet het bestaande silodenken doorbroken worden (en dat is tijdens de crisis in de gezondheidssector redelijk geslaagd).
- Conservatieve reacties moeten doorbroken worden (bv. teleconsultaties).
- De samenwerking tussen ziekenhuizen (gezondheidszorg) en woonzorgcentra (zorg) laat te wensen over.
- Hebben de mensen het belang van de gezondheidssector en de situatie van het zorgpersoneel nu beter begrepen?

Ziekteverzekering: stijgende uitgaven

- De stijging van de uitgaven in de gezondheidszorg is een structureel fenomeen. Ook hier is de covid-crisis een tijdelijke bubbel.
- Goede redenen om te veronderstellen dat de toekomstige stijging van de uitgaven in gezondheidszorg onderschat wordt in de prognoses van ScV.

Vergrijzing is niet de belangrijkste oorzaak van de kostenstijging in de gezondheidszorg!

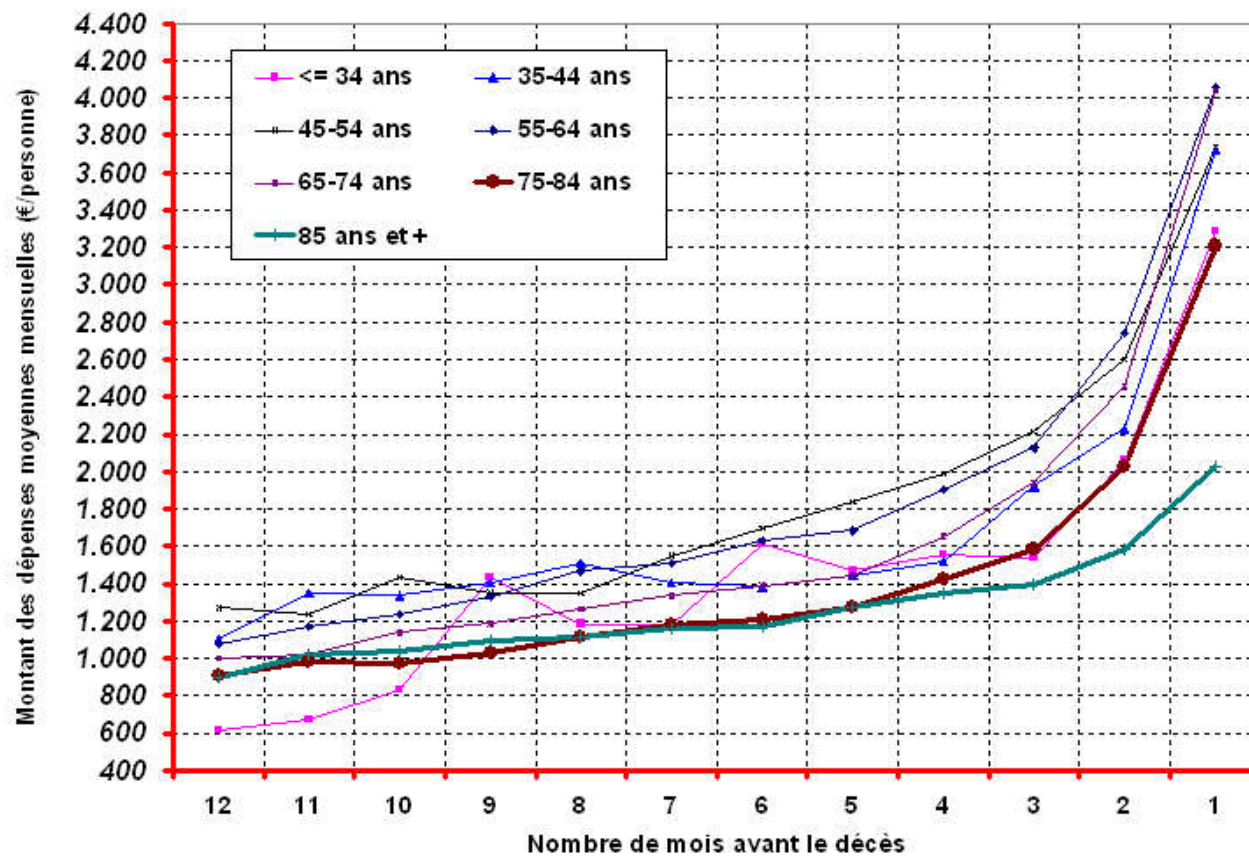
- Gezondheidseconomen zijn het erover eens dat de stijging van de uitgaven in de gezondheidszorg niet in de eerste plaats veroorzaakt wordt door de vergrijzing.
- Waarom “voelen” we dat niet zo aan?
 - Optische illusie 1: we denken dat de ouderen in de toekomst hetzelfde gezondheidsniveau zullen bereiken dan de ouderen nu.

Marie Curie at age 53

Jane Fonda at age 78

- Optische illusie 2. Concentratie van uitgaven in de laatste maanden van het leven, niet enkel voor ouderen.

Bron: Avalosse en Léonard, 2005.

Wat is dan wel de belangrijkste verklaring?

- Technisch-wetenschappelijke vooruitgang en innovatie is de belangrijkste factor (maar natuurlijk in samenspel met andere factoren).
 - Wel voorzichtig zijn: kosten voor lange-termijn zorg hangen wel samen met de veroudering. De zorg is in ons huidige systeem zeer slecht verzekerd.
- Besparingen in gezondheidszorg zijn welvaartsverlagend.
- In een rijker wordende samenleving wordt gezondheid steeds belangrijker. De uitgaven voor gezondheidszorg als percentage van BBP zouden dan ook moeten stijgen.
- Private verzekering (of crowd-funding) zijn suboptimale alternatieven voor collectieve financiering.

Verspilling?

- Natuurlijk is er ook verspilling in de gezondheidszorg, maar die is er in alle landen.
- De stijging van de uitgaven kan niet verklaard worden door het niveau van de verspilling. Er is geen evidentie voor de stelling dat verspilling zou zijn toegenomen.
- Het is wel essentieel dat verspilling waar mogelijk wordt teruggedrongen. Belangrijkste maatregelen liggen in de globale organisatie van het systeem (vb. ziekenhuisnetwerken).
- Verbetering van de efficiëntie essentieel voor bereidheid tot betalen van de bevolking.

Hoe financieren?

- Bijdragen voor ziekteverzekering zullen moeten stijgen. Discussie moet gaan over welk systeem van gezondheidszorg we willen.
- Overstijg de budgettaire logica: het cijferfetisjisme rond de groeicijfer als een voorbeeld van hoe het niet moet.
- De covid-crisis heeft de bevolking nog eens duidelijk gemaakt hoe belangrijk de gezondheidszorg is. Zal zich dat ook vertalen in een hogere bereidheid tot betalen en in een ruimer budget?

Interactie tussen "bereidheid tot betalen" en economische effecten

- Bereidheid tot betalen heeft gevolgen voor:
 - politieke aanvaarding van het systeem.
 - omvang van arbeidsmarkteffecten (perceptie van baten en afwenteling in loonkosten).
- Bijdragen zijn geen belastingen.
- Transparantie verhogen door duidelijke earmarking van bijdragen voor gezondheidszorg?

Een voorbeeld: Kolstad, Kowalski (JHE, 2016)

- Massachusetts hervorming.
- “Individuals who gained coverage through their employers valued approximately \$0.68 of every dollar that their employers spent on their coverage.”
- “If the government had instead increased insurance coverage by establishing a wage tax to pay for health insurance, the distortion to the labor market would have been roughly 13 times as large.”

Een aparte, inkomensgerelateerde premie voor ziekteverzekering?

- Ziekteverzekering is veruit de meest “populaire” component in de sociale zekerheid. Aparte bijdrage kan de bereidheid tot betalen verhogen (alternatief is private verzekering).
- Meer “rechtvaardige” financiering. Gezondheidszorg is geen arbeidsgebonden risico.
- Meer transparantie. Uitgaven gezondheidszorg moeten stijgen als we welvaart willen optimaliseren. Specifieke financiering versterkt het democratische draagvlak en vermindert de arbeidsmarktdistorties.
- (op lange termijn) Misschien beweging in de richting van betere integratie zorg en gezondheidszorg.

Besluit voor gezondheidszorg

- Als we een systeem met twee snelheden willen vermijden, moet de collectieve financiering van de gezondheidszorguitgaven blijven stijgen.
- Dit vereist:
 - een toename van de solidariteit (verzekering!).
 - een verbetering van de efficiëntie van het systeem.

De uitdaging van de zorg en de welzijnssector

... het grootste probleem

Chaos in de woonzorgcentra

- De crisis heeft de (bekende) problemen in de woonzorgcentra duidelijk aan de oppervlakte gebracht (in vele landen).
- Belangrijke keuzes voor de toekomst:
 - kleinschalig versus grootschalig.
 - personeelsbezetting.
- Woonzorgcentra mogen geen “ziekenhuizen” worden. Hoe kan dan de samenwerking tussen ziekenhuizen, eerste lijn gezondheidszorg en wzc op de meest efficiënte manier worden georganiseerd?

Wat te doen?

- Infrastructuurinvesteringen in WZC: naar kleinere “woon” eenheden.
- Verbetering van de personeelsomkadering.
- Verbetering van de ondersteuning van de mantelzorg.
- Doorbreken van de strikte grenzen tussen gezondheidszorg en welzijnszorg.

- Een grote budgettaire uitdaging!

- *De covid-crisis heeft ook nog eens de problemen geïllustreerd in de zorg voor personen met een handicap, in de bijzondere jeugdzorg, in het armoedebeleid.*

Institutionele uitdaging

- Er is nood aan geïntegreerde zorg met nauwe interactie tussen de eerste lijn (huisartsen), de thuiszorg, de gezinshulp, de woonzorgcentra, de centra voor geestelijke gezondheidszorg, de ziekenhuizen.
- Ook belangrijk voor preventie (levensstijl) en voor behandeling chronische zieken.
- Op dit ogenblik gedeeltelijk federaal, gedeeltelijk op niveau van gemeenschappen. Dit is echter niet de belangrijkste vraag: organisatie moet zeker op lokaal niveau gebeuren.
- Welk financieringsmodel? Hoe krijgen de lokale entiteiten hun middelen? Hoeveel vrijheid moeten ze krijgen in verband met organisatie van zorg en prijsvorming? Wat met betaling per prestatie?

Er is meer dan consumptie en gezondheid...

... een meer coherente beleidsevaluatie

Lessen uit de covid-crisis

- Aanvankelijk was er vooral (bijna uitsluitend) aandacht voor gezondheid en economie, later kwamen echter ook andere maatschappelijk belangrijke doelstellingen aan bod.
- Essentieel hierbij waren het psychisch welbevinden (mede beïnvloed door sociale contacten), het belang van de publieke ruimte (parken, speelpleinen), de kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs.
- Allicht zullen die bredere doelstellingen ook in de toekomst een meer belangrijke rol spelen bij beleidsbeslissingen.
- Dit zou betekenen dat de focus op materiële consumptie zal moeten verminderen.

Slecht idee 1: correctie BBP

- BBP meet de “marktwaarde” geproduceerd gedurende een bepaalde periode: goede indicator van marktactiviteit.
- Om vele redenen (wel bekend) een slechte indicator van levenskwaliteit. Zo slecht dat “verbeteringen” niet echt veel kunnen helpen (bv. verdeling, evaluatie niet-marktactiviteiten).
- “Gecorrigeerd” BBP geeft geen indicatie meer van omvang marktactiviteit en is evenmin een goede indicator van levenskwaliteit.
- VOORSTEL:
 - Behoud BBP als indicator van marktactiviteit.
 - Probeer een volledig andere benadering uit te werken voor de meting van levenskwaliteit.

Slecht idee 2: “degrowth”

- Wat (waarschijnlijk) moet verminderen is de stijging van materiële consumptie, maar dit betekent zeker niet dat productiviteit moet verminderen – er zal/moet ook productiviteitsgroei zijn in andere sectoren (vb. gezondheidszorg, energie, mobiliteit...).
- De discussie over de transitie moet niet betrekking hebben op het niveau van “economische groei”, maar op de inhoud van die groei.

Voorwaarde 1. Een open discussie over het goede leven

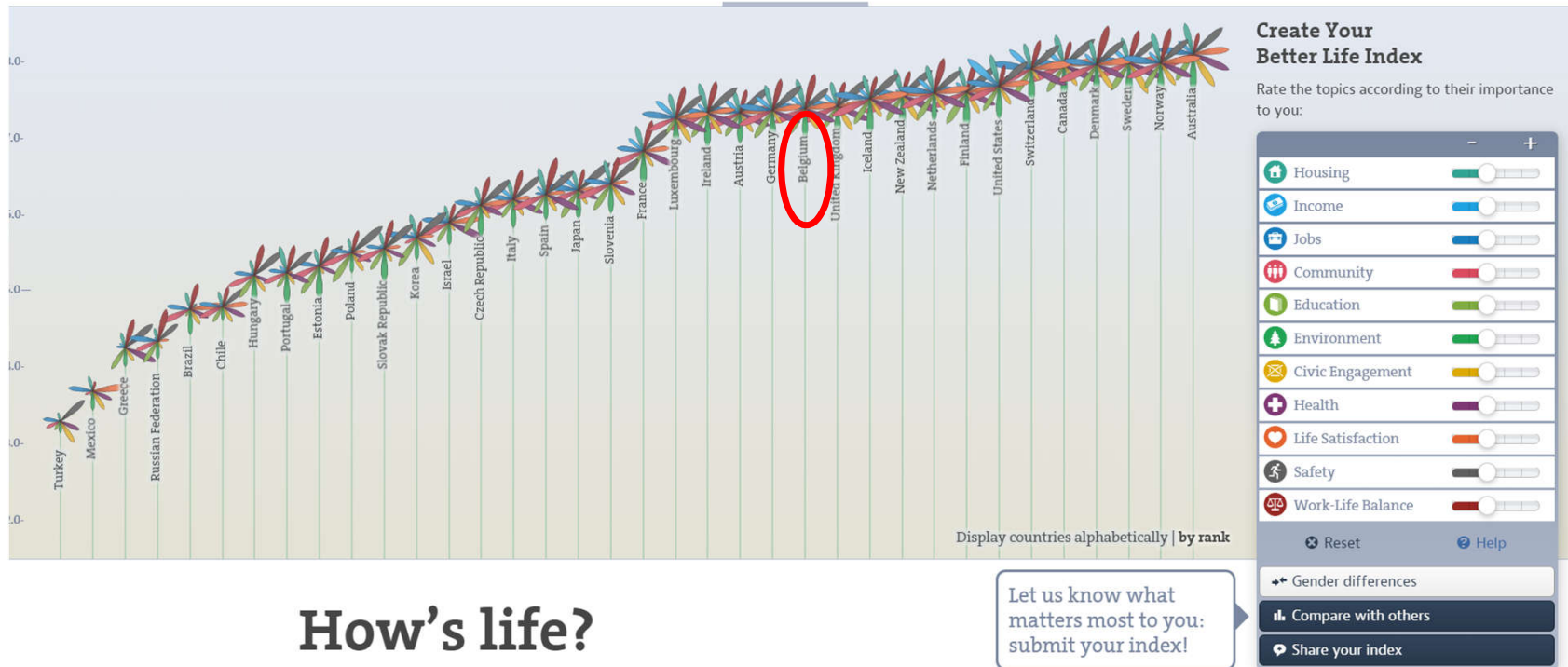
- Een positieve boodschap moet gebracht worden, maar op een realistische wijze. De transitie zal niet zonder moeite verlopen.
- Ontwikkeling van welzijnsindicatoren die verder gaan dan consumptie.
- Relatief makkelijk om consensus over een lijst van de belangrijkste dimensies van welzijn te bereiken, ook rekening houdend met databeschikbaarheid – cf. OESO en EU-voorstellen.

OECD Better Life: gelijke gewichten

English Español Français Русский Deutsch Português contact us oecd.org

Index Responses Countries Topics FAQ

Better Life: aangepaste gewichten

How's life?

Let us know what matters most to you: submit your index!

Wat kan op korte termijn?

- Organiseer op regelmatige basis (jaarlijks?) een maatschappelijk, politiek debat over de vraag of we “voortuit gegaan zijn”. In dat debat zullen politieke partijen en belangengroepen hun eigen waarden moeten expliciteren.
- De ervaring van de covid-crisis kan belangrijk zijn: we zijn allemaal door elkaar geschud!

Voorwaarde 2: een sterk middenveld

- Tussen de overheid en de markt: ruimte voor het sociale middenveld.
- Om de transitie te realiseren:
 - steun nodig voor specifieke beleidsinstrumenten (bv. CO2-belasting, soepel migratiebeleid).
 - vooral om waarden te vormen is het sociale middenveld onvervangbaar.
- Sociale bewegingen moeten “bridging” proberen te zijn en niet “bonding”.

Besluit